

- Bijdrage tweede rondetafelgesprek over het Nederlands Slavernijverleden op 27 juni 2022
- Blok E, 19:30-20:30
- Maartje Duin

Geachte Kamerleden en overige aanwezigen,

Een paar weken geleden krijg ik, midden op de dag, een telefoontje van een onbekende oudere dame. Ik meen een lichte paniek in haar stem te horen. 'Ik heb hier al jaren een prent aan de muur hangen', zegt ze, 'een erfstuk. Maar ik vind het afschuwelijk, en ik wil ervan af.'

Ze stuurt mij een foto. De prent, zegt mijn lekenoog, moet van begin 19e eeuw dateren. Ik herken een suikerplantage aan een rivier, met twee fraaie houten woningen op hoge neuten, een fabriek, een sluis en een molen. Zwarte figuren, in het wit gekleed, lopen met zakken te zeulen. Op de rivier roeien acht van hen een korjaal voort: een boot die uit één boomstam is gesneden. Verderop, bij de molen, meert een zeilboot aan – om suiker in te laden, denk ik. Op de oever staan gewichtige witte heren met hoge hoeden en in pandjesjassen te overleggen. Hun armgebaren zeggen: hier worden zaken gedaan.

De mevrouw vertelt dat ze nooit het verband heeft gelegd tussen wat zich hier afspeelt en de naam van de firma die er in sierlijke inktletters onder staat: haar achternaam. Nu moet ze er iets mee. Weet ik raad?

Inmiddels kijk ik niet meer op van dit soort telefoontjes. Mijn mailbox zit vol met berichten, vaak zeer persoonlijk en emotioneel, van mensen die hun familiegeschiedenis met andere ogen zijn gaan bekijken sinds ze de podcast 'De plantage van onze voorouders' hoorden.

Daarin ga ik op zoek naar sporen van het slavernijverleden in mijn stamboom. Ik ontdek dat mijn voormoeder bij de afschaffing van de slavernij in 1863 mede-eigenaar was van de Surinaamse suikerplantage Tout Lui Faut, en leg contact met Peggy Bouva, nazaat van tot slaafgemaakten van die plantage. Samen gaan we op onderzoek uit. We komen tot gruwelijke ontdekkingen. Er lagen mensen aan de ketting op Tout Lui Faut, er werden diensten van 48 uur gedraaid. Wie weigerde, kreeg de zweep.

Toen ik met dit project begon, had ik een persoonlijk en een maatschappelijk doel voor ogen. Ik wilde mijn eigen ongemak met de thema's slavernijverleden en racisme overwinnen. En ik wilde dat andere - met name witte - Nederlanders deze thema's als onderdeel van hun eigen geschiedenis gingen zien.

Dat persoonlijke doel heb ik bereikt dankzij Peggy, mijn fantastische *partner in crime*, die het gesprek, hoe ongemakkelijk ook, onvermoeibaar met mij aan bleef gaan. Ook nu, twee jaar nadat de podcast uitkwam, trekken we nog samen het land door om dat maatschappelijke doel te bereiken. Op scholen, in Rotaries, op advocatenkantoren, bij de politie of de omroep: overal proberen we mensen hun eigen ongemak met dit onderwerp te laten overwinnen.

Met ons werken vele anderen hard om hetzelfde te bereiken. Maar het is een té grote taak. Nog steeds zien veel Nederlanders het slavernijverleden als iets van, vooral, ‘die Surinamers’. Nog te weinig als een geschiedenis van ons allemaal. En daar ligt een taak voor u, Kamerleden.

Er is een kleine groep Nederlanders wier familiegeschiedenis tot eeuwen terug is vastgelegd. Mensen als deze mevrouw aan de telefoon. Mensen als ik, die in het Nationaal Archief in Den Haag de handtekening van mijn voormoeder onder een notariële akte zag staan. Bij de afschaffing van de slavernij keerde de Nederlandse overheid haar als mede-eigenaar ‘tegemoetkomingsgelden’ uit – terwijl Peggy’s voorouders nog 10 jaar plantage-arbeid moesten blijven verrichten. Het stond er, zwart op wit.

Maar voor een veel grotere groep Nederlanders is die link met het slavernijverleden minder tastbaar. Hun voorouders voeren mee als matroos op een slavenschip, ze draaiden touwen gedraaid, bakten brood of stookten jenever voor de bemanning. Ze kwamen roemloos om in een Surinaams moeras, op jacht naar mensen die hun vrijheid zochten. Ze sloten in Utrecht verzekeringen af, verkochten koffie in Joure, misschien aten ze alleen maar cake met suiker in Maastricht.

Voor deze Nederlanders is het slavernijverleden nooit zichtbaar geweest. Niet in hun huis, niet in hun stad, niet in hun geschiedenisboeken. En nu zien zij alleen maar dat een traditioneel kinderfeest hen wordt afgepakt door een stel activisten uit de randstad. Waar komen die opeens vandaan?

Geachte Kamerleden: maak ons slavernijverleden iets van álle Nederlanders. Geef ons meer prenten aan de muur waar wij niet van weg kunnen kijken. Faciliteer meer ongemakkelijke gesprekken zoals die tussen Peggy en mij.¹

Vernoem straten naar de helden die zich tegen slavernij verzetten, niet alleen in Amsterdam, maar juist ook in Dokkum en Breda. Bedenk een variant op de ‘Stolpersteine’ voor de huizen van plantage-eigenaren – en leg die óók in Driebergen neer, óók in Hummelo, óók in Tiel². Organiseer Ketikoti dialoogtafels³, diepgaande ontmoetingen tussen wit en zwart over de gevolgen van het slavernijverleden. Op het Binnenhof én op het Vrijthof.

Maak van Ketikoti een nationale herdenking en een vrije dag. En laat het staatshoofd excuses maken, om te laten zien: dat was de samenleving die wij waren, dit is de samenleving die wij willen zijn.

¹ Peggy Bouva, Rehana Ganga en ik richtten Stichting Tout Lui Faut op om ontmoetingen tussen nazaten van tot slaafgemaakten en nazaten van plantage-eigenaren of andere betrokkenen bij de slavernij te faciliteren.

² Mapping Slavery heeft alle adressen van Nederlanders die in 1863 voor hun plantage-bezittingen gecompenseerd werden, in kaart gebracht. <https://mappingslavery.nl>

³ De algemene doelstelling van de Ketikoti Dialoog Tafel, een door Mercedes Zandwijken en Machiel Keestra vormgegeven nieuw ritueel, is het vergroten van het bewustzijn van de innerlijke en sociale conflicten en blinde vlekken die voortkomen uit de complexe historische en sociale achtergronden van het Nederlandse slavernij en koloniale verleden en het verkrijgen van nieuwe inzichten die leiden tot een samenleving vrij van discriminatie en racisme. <https://www.ketikotitafel.nl>

De mevrouw aan de telefoon heb ik geadviseerd om haar prent aan een gemeentelijk archief te schenken. Dat gaat ze doen. Het tafereel van de plantage staat toch al in haar geheugen gegrift. Nu nog in dat van de rest van Nederland.

Dank u wel.